

НАЦИОНАЛНА
ПРОГРАМА
ЗА МЛАДЕЖТА

МЛАДЕЖКИ
ИНФОРМАЦИОННО-
КОНСУЛТАНСКИ
ЦЕНТЪР

Министерство на младежта
и спорта

ПРОУЧВАНЕ НА МЛАДЕЖКИТЕ НАГЛАСИ И НУЖДИ

По отношение на информация, консултации,
обучения, демокрация и гражданство и свободно
време

На територията на

Люлин, Надежда, Обеля, Нови Искър, Мрамор и Доброславци

за регионални и граждански инициативи

София, 2015

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	2
ПЪРВА ЧАСТ	
Цел на проучването	3
Целеви групи	3
Методология	3
ВТОРА ЧАСТ	
Работни хипотези	5
Контекст на проучването. Състояние, проблеми и перспективи по отношение на младежите между 15 и 29 години	6
Фокус групи	16
Анкетно проучване	18
ТРЕТА ЧАСТ	
	30

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящото проучване е част от проект „Младежки информационно-консултантски център „Каузи“, финансиран от Национална програма за младежта (2011-2015) от Министерство на младежта и спорта, проект НПМ-078-П1/2014 и е проведено от Алианс за регионални и граждански инициативи (АРГИ) съгласно договор за услуга 01 от 15.01.2015 г.

Проект „Младежки информационно-консултантски център „Каузи“ цели надграждане и осигуряване на устойчивост на МИКЦ „Каузи“ на базата на съществуващ опит и добри практики в предоставянето на качествени услуги за младите хора в съответствие с интересите и потребностите им. Проектът е насочен към младежи между 15 и 29 години без разлика на пол, етнос, образование, религия, социален и професионален статус, живеещи в София вкл. отдалечени и малки населени места в област София-град. Проектът се осъществява в партньорство със Столична община – район Люлин. Допълнително проектът предвижда дейности за развитие на младежки работници от същата географска област. Предвижда се предоставянето на информационни, консултантски и обучителни услуги, включване на младите хора в инициативи и кампании според предварително изследвани и идентифицирани потребности.

Настоящото проучване е първа дейност от проекта и въз основа на него ще бъдат създадени информационните, консултантски и обучителни услуги, предоставяни от Младежки информационно консултантски център „Каузи“ през 2015 г.

ПЪРВА ЧАСТ

I. Цел на проучването

Основната цел на проучването е да бъдат идентифицирани нуждите и нагласите на младите хора от западните квартали на столицата и населени места от област София-град по отношение на извънкласни, неформални форми на обучение, консултации в областта на кариерното ориентиране и предприемачество, гражданство и демокрация, организиране на кампании и инициативи и оползотворяване на свободното време.

За изпълнението на тази цел бяха идентифицирани следните специфични цели:

- ✓ Провеждане на дискусии за проучване на нагласите на младежите;
- ✓ Подготовка, разпространение и анализиране на резултати от анкетно проучване за нуждите и нагласите на младите хора;
- ✓ Оформяне на изводи и препоръки.

Като резултат от проучването се очаква да бъдат формулирани точни теми за обучения, консултации и инициативи, които да бъдат организирани и проведени от Младежки информационно-консултантски център „Каузи“ в рамките на 2015 г.

II. Целеви групи

Млади хора между 15 и 29 години от западните квартали на столицата и населени места от област София-град.

III. Методология

При провеждането на изследването беше приложена следната методология:

1. Организиране на дискусии във фокус групи

Бяха организирани и проведени 4 фокус групи със заинтересованите страни (9 февруари 2015 – в гр. Нови Искър, 10 февруари 2015 – в 90 СОУ „Хосе де Сан Мартин“, 18 февруари 2015 – в район „Надежда“ и на 23 февруари 2015 – в 56 СОУ „Проф. Константин Иречек“). В работата на фокус групите се включиха общо над 60 ученици, студенти, общински експерти, работещи в областта на младежките дейности, директори и зам.-директори на училища, педагогически съветници и училищни психолози, експерти и обучители. Целта на организирането на дискусиите беше да се формират основни теми и направления и да се формира адекватно анкетно проучване. В рамките на фокус групите бяха зесегнати темите:

- ✓ Връзката между образованието и професионалната реализация;
- ✓ Необходимост от кариерно ориентиране в най-ранна възраст;
- ✓ Нагласи за предприемачество;
- ✓ Нужди от консултантска помощ;
- ✓ Степен на гражданска ангажираност;
- ✓ Хобита и свободно време.

2. Въз основа на дискусиите, проведени във фокус групите, беше оформена анкетна карта, която в последствие беше дигитализирана и разпространена в хартиен и електронен вариант сред преставители на целевата група. В разпространението се включиха партньорски организации, училища, общински администрации.

Анкетната карта изследва следните области:

- ✓ Възраст

- ✓ Статус на пазара на труда
- ✓ Нагласи за кариерно ориентиране и предприемачество
- ✓ Нагласи за доброволчество
- ✓ Образование
- ✓ Гражданство и демокрация
- ✓ Осмисляне на свободното време

3. Анализ на резултатите, заключения и препоръки

След приключване на анкетното проучване беше направен анализ на резултатите и обобщаването им в табличен вид. Въз основа на анализа бяха направени и препоръките за вида на услугите, които да се предоставят на младежите.

ВТОРА ЧАСТ

I. Работни хипотези

Предварителният анализ на кабинетното проучване позволява да се формулират предварителни хипотези, които да се отрекат или потвърдят по време на проучването.

1. Информацията за възможности за стаж, работа, младежки инициативи и кампании на европейско, национално и регионално ниво се поднася по недостъпен и неподходящ за младите хора начин;

2. Младите хора са неактивни, както на пазара на труда, така и при търсенето на възможности за допълнителна квалификация, стажове, започване на собствен бизнес;
3. Младите хора са с недостатъчна гражданска култура (не познават правата си, институциите и механизмите, по които работи държавата, политическата система и нямат нагласи за живот в мултикултурно общество);
4. Има пропаст между образованието и нуждите на бизнеса и излизащите от училищата и университетите млади хора не притежават необходимите знания и умения за започване на работа;
5. Сред младите хора няма нагласи за доброволчество.

II. Контекст на проучването. Състояние, проблеми и перспективи по отношение на младежите между 15 и 29 години

Младежки информационно-консултантски център „Каузи“ работи основно на територията на западните квартали на столицата и населени места от област София-град. Тази територия притежава особености, които обуславят и специфичните характеристики на средата, в която живеят младите хора.

София е най-големият град в България и 13-ят по големина в Европейския съюз. София е основен административен, индустриален и транспортен център на страната. Населението наброява 1 291 591 души, което представлява 17.5% от населението на страната и допринася за създаването на повече от 34% от brutния вътрешен продукт.

София е притегателен център за младите хора със своите 185 средни училища и над 20 университета, с развиваща се икономика и отвореност към света. По данни на Националния статистически институт около 1/3 от жителите на София са на възраст от 15 до 34 години. През последните години София предлага на младите хора все по-разнообразни възможности не само за добро образование, реализация и кариерно развитие, но и за богат културен живот, изява и различни алтернативи за прекарване на свободното време.¹

Въпреки това обаче столицата няма собствена младежка стратегия, което прави младежките дейности разпокъсани, нецеленасочени и подчинени по-скоро на национални политики и инициативността на неправителствения сектор, отколкото съобразени с регионалните специфики.

Люлин е най-големият и гъсто населен жилищен квартал на столицата. На територията на комплекса има общо 12 средно общообразователни училища, като едно от тях е частно, 1 културен център (както и един частен) и 4 читалища. Кварталът предлага множество възможности за свободното време – многофункционална спортна зала „Левски-Сиконко“, по-малки спортни центрове, открит плувен комплекс, ледена пързалка. Жаргонно „Люлин“ е наричан „спалнята на София“ заради това, че в продължение на години се населва с преселници от други населени места, които търсят препитание в столицата. Така и в настоящия момент

Голямо предимство на квартала е наличието на метро, което преминава през по-голяма част от територията му.

Останалите квартали и населени места, в които ще бъде проведено проучването са Надежда, Нови Искър и Доброславци.

¹ Стратегия за развитие на културата в София 2014-2020

Район „Надежда“ е с население по данни от преброяването през 2011 г. е с обща численост 67 905 жители. Точни данни за броя на младежите липсват, но районната администрация разполага с експерт, който отговаря за младежките дейности и спорта на територията на квартала. Районът е със сходни на „Люлин“ характеристики и също предлага добри транспортни възможности предвид наличието на метро, което преминава през голяма част от територията му.

В рамките на район „Нови Искър“ попадат другите две населени места, в които беше проведено проучването – град Нови Искър и с. Доброславци. На територията на района има общо 7 училища като само 2 от тях са средно общообразователни, както и 16 читалища. Характерно за района е, че поради близостта с град София, голяма част от населението учи и работи в столицата. Това до известна степен увеличава достъпа до качествени образователни и обучителни услуги, но голяма част от тях не се предоставят по места.

Идентифицирани проблеми на регионално равнище

- **Липса на достъп до услуги на млади хора от малки населени места.**

Системата за мониторинг и контрол, която е прилагана от фондация „Каузи“ по време на изпълнението на МИКЦ проект през 2012-2013 г., дава възможност да се анализират резултатите от дейностите. Основните изводи са, че в неформални дейности са били включени млади хора основно от столицата и големите градове, а през целия период на изпълнение е изключително нисък броят на младите хора от селата, получили достъп до младежки услуги.

- **Слаба мотивация на младите хора за включване в неформални дейности.**

От анализа на данните от системата за мониторинг и контрол в миналия период на изпълнение на МИКЦ става ясно, че голяма част от младежите, получили услуги са в категориите „студенти“ и „ученици“ – общо 83%, докато работещите (наети и самонаети) са едва 11%, а безработните – 6 %. Тези данни показват липсата на мотивация на младите хора, необхванати от системата на образованието и от пазара на труда, да се включват в дейности за личностното и професионално развитие.

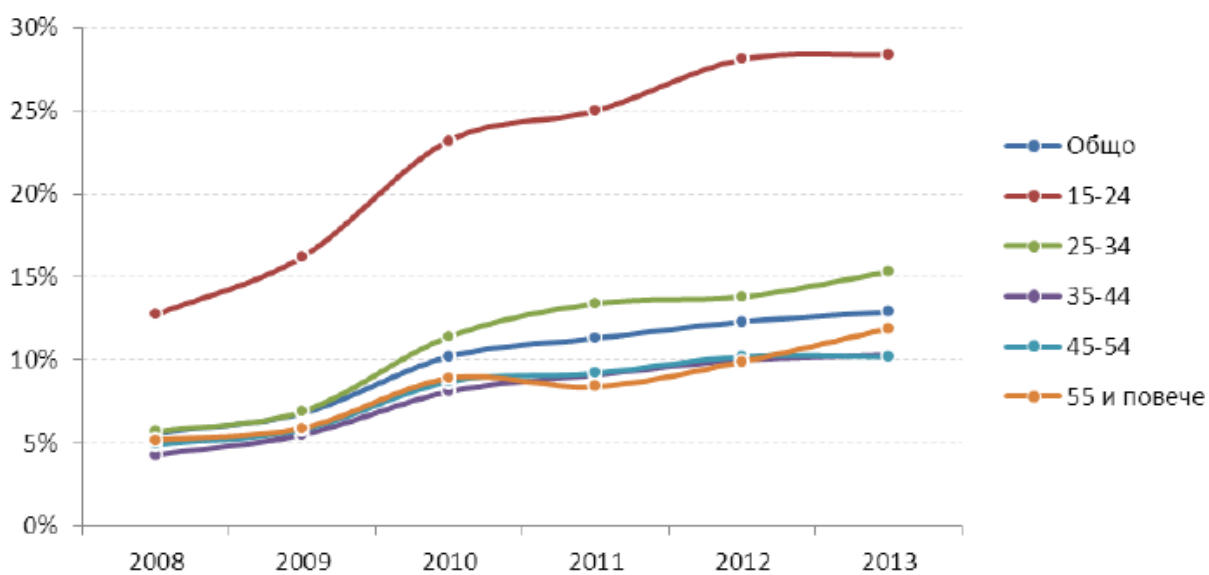
Идентифицирани проблеми на национално равнище

- **Младежка безработица. Предприемачество**

Безработицата сред младежите се отличава и с голяма продължителност. Младежите до 29 годишна възраст с престой на пазара на труда над 1 година са 24.4% в общата съвкупност на безработните младежи. През 2012 1.1% от младите между 20 и 24 години и 3.1% от тези между 25 и 29 години имат собствен бизнес, въпреки че 74% от младите заявяват желание за започване на такъв. Основна причина за ниския процент е липсата на знания, умения и капитал. ²{

Коефициент на безработни лица, 2013 г.

² Доклад за младежта (2010-2012)

Източник: НСИ (Наблюдение на работната сила, 2013)

През 2013 г. броят на безработните във възрастова група 15-24 г. достигна 65.1 хил. души и се понижи с 6.6% спрямо предходната година. Въпреки наблюдаваното подобрене, през разглеждания период България се характеризираше със значително по-високо ниво на младежка безработица спрямо отчетената средна стойност за страните от ЕС-28³ (28.4% спрямо 23.3%). По данни на Евростат, делът на младежите в разглежданата възрастова група, които не работят и не учат възлезе на 21.6% и остава сред най-високите в сравнение с останалите държави-членки, надхвърляйки с 8.1 п.п. средноевропейското ниво.

Развитието на младежката безработица по райони на планиране показва, че коефициентът на безработица в разглежданата възрастова група надхвърля средното за страната равнище в пет от шестте статистически региона. През 2012 г. най-висок коефициент на младежка безработица е отчетен в Североизточен

³ По данни на Евростат

район (36.1%), а най нисък в Югозападен район (17.3%), където се намира и област София-град.

Относителният дял на самонаетите сред заетите млади хора на възраст 15-24 г. е 3.4%, който е под средния за Европейския съюз и много по-нисък от този в съседна Гърция (7.8%) и Румъния (11,3%). Групата на самонаетите в България сред 25-29 годишните нараства до 5.7%, но все още е под средната за ЕС-27 (8.7%) и далеч под тази в Румъния (11,4%) и Гърция (14.9%).⁴

- **Ограничен достъп до информационни услуги**

Публичните услуги в подкрепа на младите хора все още не са с необходимото качество и не достигат до всички нуждаещи се, особено до младите роми и младежите в малките населени места. Въпреки устойчивото развитие на мрежата от Младежките информационно-консултантски центрове (МИКЦ), е необходимо подобряване капацитета им и повишаване качеството на услугите, предлагани в тях, както и разширяване на мрежата към малките градове в страната. Допълнително публичните институции като Агенция по заетостта и Дирекциите „Бюро по труда“ по места също не предоставят качествени и адекватни услуги за младите хора. Липсва и подкрепящата среда за личностно и професионално развитие в училищата.

- **Гражданска активност и доброволчество**

Младежките организации все повече не се възприемат като среда за гражданска изява на новите млади хора - едва 3.2 % от младежите са свързани с младежка

⁴ Национална стратегия за младежта 2012-2020

организация. Все още държавните и общинските органи не предлагат ефективно действащи механизми за отразяване на младежкото мнение при вземане на политически и социални решения, имащи отношение към тях. Потенциал за включване обаче се наблюдава в теми като екология и човешки права, които засягат чувството им за справедливост.

Доброволчеството набира все по-голяма популярност сред младите особено предвид възможностите, които дава Европейската доброволческа служба. За тях то се превръща във възможност за пътуване и кратко пребиваване в чужбина. Като основен проблем тук може да се посочи, че правата на доброволците все още не са уредени (към момента на подготовка на настоящото проучване – февруари-март 2015 г., тече дискусия по отношение на Закона за доброволчеството).

- **Млади хора с увреждания**

Младите хора с увреждания не се разглеждат от програмните и стратегически документи като отделна група със своята специфика и нужди. Фондация „Каузи“ обаче работи за интеграцията им чрез насърчаване на предприемачеството сред тях и ги подпомага в кариерното ориентиране и развитие. Изводите са:

- ✓ Голям процент от тях са неграмотни или полуграмотни, което води и до 98% младежка безработица сред хората с увреждания;
- ✓ Триъгълникът семейство-млад човек-общество е ключов за реализацията на младежите.⁵

⁵ Според изводите от фокус група, проведена през 2013 г. във връзка с Проучване на състоянието на младежката заетост и младежкото предприемачество в София-град, проведено от фондация „Каузи“ при изпълнение на проект : Международна младежка мрежа за трансфер на ноу-хау за предприемачество, кариерно развитие и заетост /Y-CEENATRA/, Реф. №: 2007CB16IPO006-2011-2-138, финансиран от Програмата за трансгранично сътрудничество по ИПП България-Сърбия.

- **Основни теми, идентифицирани от фондация „Каузи“**

МЛАДЕЖКА ЗАЕТОСТ

Образование:

- Действащата образователната система (във всичките ѝ степени) не отговаря на потребностите на пазара на труда;
- Образователната система в текущия ѝ вид е основен проблем, който създава всички останали симптоматични проявления – създава кадри, от които пазарът на труда няма нужда;
- Учениците и студентите натрупват предимно теоретични знания и почти никаква практика, което ги прави неподготвени за реална работа;
- Необходимо е да се създаде връзка между университетите и бизнеса – би могло да се случва дори и само чрез електронна система;
- Монополът на образователната система изкривява учениците и студентите и намалява своите критерии за качество - за учебното заведение е цел да получи държавни дотации, а не да предложи качествена услуга;
- Създаване на система за оценка на компетенциите по браншове – разработена от БСК за момента за 20 сектора, системата дава възможност за оценка и самооценка за необходимите и налични компетенции, както и възможности за придобиване на липсващите;
- Липса на проектно мислене – образователната система не насърчава ученици и студенти да планират ресурси и дейности на проектен принцип, както и „ученето чрез правене“;
- Слаба популярност на неплатените стажове като възможност за придобиване на професионален опит;

- Образователната система не предлага плавен преход от средно образование към висше или към заетост;
- Ниска производителност на труда, която прави цялата икономика неконкурентоспособна.

Компетенции:

- Натрупаните теоретични знания са неприложими, ако младежът не притежава конкретните компетенции за прилагането им;
- Липса на компетенции за самопредставяне и оценка на собствените знания и умения в учениците и студентите;
- Липса на механизми за признаване на компетенциите, придобити от неформалното образование.

МЛАДЕЖКО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

Възможности:

- Програма за финансиране на Агенцията за хората с увреждания – финансиране на проекти на лица с трайни увреждания – до 20 000 лв.
- Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” – "Насърчаване стартирането на проекти за развиване на самостоятелна стопанска дейност" – насърчаване на стартиране на бизнес на безработни лица – до 20 000 лв.
- Развитие на традиционни занаяти особено в трансграничния регион.

Проблеми:

- Административна тежест;

- Липса на достатъчно възможности за финансиране на самостоятелен бизнес на младежи;
- Липса на държавна политика за насърчаване на трансграничното бизнес сътрудничество между България и Сърбия.
- Липса на фондове за рисковото финансиране (извън публичните средства);
- Липса на контакти (networking) в младите хора;
- Липса на опит и реноме;
- Липса на ментори (менторска програма, добрите примери липсват особено в трансграничния регион);
- Неефективно използване на публични средства – не се инвестират в сектори, които създават добавена стойност.

- **Изводи и препоръки от предишни проучвания на фондация „Каузи“**

През 2013 г. фондация „Каузи“ проведе проучване на средата за младежко предприемачество в трансграничния регион България – Сърбия (област София-град в частност).

Заложените в работните хипотези твърдения, подлежащи на проверка, бяха следните:

- ✓ **Хипотеза 1:** Не съществува достатъчна връзка между бизнес и образование, което е пречка при осигуряването на младежка заетост и намирането на първа работа, свързана със заетост в трансграничния район.
- ✓ **Хипотеза 2:** Предприемаческата среда в София не предоставя достатъчно възможности на младежи и младежи с увреждания да изградят умения за

управление на собствен бизнес и да стартират такъв, включително в трансграничния район.

Кабинетното проучване потвърди тези хипотези. Детайлният преглед на действащите нормативна рамка и стратегии за развитие също идентифицират тези проблеми. Предприетите досега мерки за субсидирана заетост, развитие на компетенциите, платени стажове и други са недостатъчни или неефективни за трансграничния регион. Изследването установи липса на структури и услуги в София-град, които да подпомагат бизнес сътрудничеството на начинаещи предприемачи в трансграничния регион; както и слабо или почти никакво сътрудничество в областта на младежката заетост в региона.⁶

III. Фокус групи

Резултатите от кабинетното проучване бяха използвани по време на дискусиите във фокус групи. Бяха организирани 3 броя дискусии – в Нови Искър на 09.02.2015 г., в Люлин на 10.02.2015 г. и в ж.к. Надежда на 18.02.2015 г. Бяха засегнати следните теми и направени следните коментари:

- **Достъп до информация**

Младежите нямат информация за съществуването на младежки информационно-консултантски центрове и други неформални организации, които предоставят

⁶ Проучване на състоянието на младежката заетост и младежкото предприемачество в София-град, проведено от фондация „Каузи“ при изпълнение на проект : Международна младежка мрежа за трансфер на ноу-хау за предприемачество, кариерно развитие и заетост /Y-CEENATRA/, Реф. №: 2007CB16IPO006-2011-2-138, финансиран от Програмата за трансгранично сътрудничество по ИПП България-Сърбия.

младежки услуги. Основен източник на информация за тях е Интернет, но търсенията им са основно относно хобита и интереси и по-рядко засягат теми като кариерно ориентиране и предприемачество, доброволчество и младежки инициативи. Всеобщо е мнението, че не получават адекватна и практическа информация за кариерното си ориентиране и развитие, за възможностите, които им се предоставят по различни програми за стажове, практики, участие в обучения и инициативи във формалната си среда. Но в същия момент самите те не търсят активно дори и в Интернет и социалните мрежи.

2. Младежка активност

По време на дискусиите във фокус групите младите хора се самоопределиха като неактивни и неинициативни. По-скоро са изключение младите хора, които са участвали доброволно в инициативи или сами са организирали такива. Наблюдава се и слаба професионална ориентация и пасивност по отношение на възможностите за кариерно ориентиране и придобиване на неформални умения. Обикновено младите хора търсят причината за това извън себе си и обвиняват родителите, училището или социалната си среда. Наблюдава се засилен интерес към спорта, който може да бъде използван за включване и в други тематични дискусии, обучения и консултации.

По отношение на гражданската активност младежите не смятат, че са достатъчно активни, както и че имат необходимите познания в защита на гражданските си права. Наблюдава се недоверие към институциите и липса на познания за начините на функциониране на държавата.

3. Пропастта между бизнеса и образованието

В дискусиите по време на фокус групите младите хора посочват, че образованието, им не съответства на нуждите на работодателите. Освен това твърдят, че биха възприели материала много по-лесно и би им било много по-интересно, ако имат практически упражнения.

Младежите имат нужда от поставянето на дългосрочни цели и мотивация. Според тях мотивиращо би било представянето на добри примери на успели вече хора. Знанията, които училището предоставя не са достатъчни за изграждане на умения в младежите, като всеобщото мнение е, че те имат нужда повече от практически занимания, ориентирани към формиране на едно общо съзнание за развитие.

4. Какви са нагласите на младежите за доброволчеството.

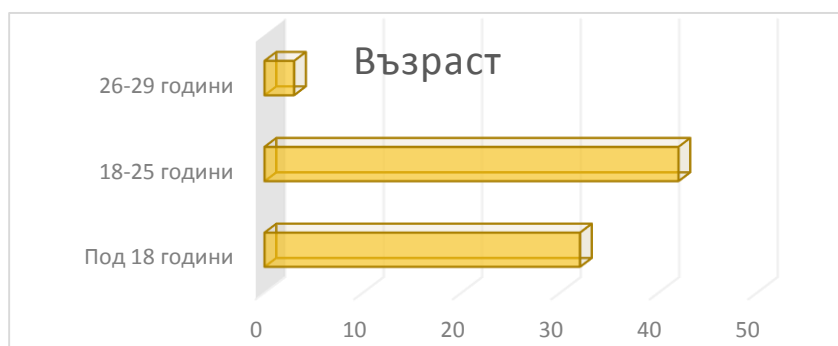
От дискусиите се оказва, че много от младите хора участват в доброволчески акции без да си дават сметка, че са такива. Самите те се включват в организацията и мотивират съученици и приятели да участват. Наблюденията показват, че най-много ги привлича работа с деца в неравностойно положение и отглеждане на животни. По мнение на представители на местната администрация най-ползотворно би било да се прави обмен в доброволчески акции с чужбина.

IV. Анкетно проучване

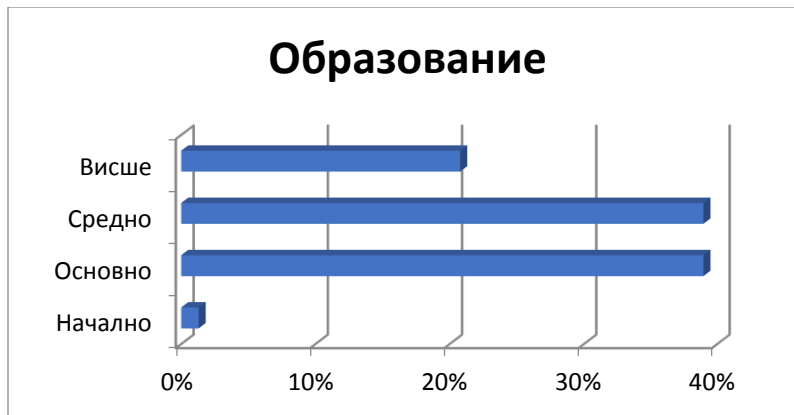
В анкетното проучване взеха участие 100 души младежи от Люлин, Надежда, Нови Искър, Доброславци, както и такива, които участваха в онлайн анкетата. 7 от тях са представители на малцинства, 2 хора с увреждания, 2 мигранти и 5 от други групи в неравностойно положение.

Проучването е разделено условно на 4 части: а/ обща информация за възрастта и социалния статус; б/ образование, която цели да проучи степента на удовлетвореност на младите хора от полученото образование, пропуските и възможните пътища за запълването им; в/ кариерно ориентиране и предприемачество, целяща да изследва нагласите и нуждите от обучение в тази насока, вкл. за развитие на бизнес планове; г/ свободно време, изследваща нагласите на младите хора за включване (вкл. самостоятелно и самоинициативно организиране) в неформални занимания като концерти, събития, спортни мероприятия и др.; и гражданство за определяне на степента на познаване на гражданските права и гражданското включване.

1. ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ

Основната част от участниците в анкетното проучване са в ученическа възраст и между 18-25 години. Основната причина за това е, че това са младите хора, до които има лесен достъп, тъй като са в системата на образованието. Възрастовата група от 26-29 години са работещи, безработни или друга група неключени и нерегистрирани и до тях достъпът е по-труден.

Във връзка с преобладаващата възрастова граница е и спецификата по отношение на образованието като анкетираните са предимно с основно и средно образование (като допускаме, че тук са и студентите, които все още нямат висше образование). Сред анкетираните има и 20% с висше образование като не е уточнено дали са с бакалавърска или магистърска степен.

Преобладаващата част от анкетираните са ученици – 44%, 22% са студентите, следват работещите – 16%. Най-малко са безработните и стажантите, както и тези, които попадат в категорията „друго“, където са напр. отглеждащите дете. Предвид факта, че голяма част от проучването се провежда в

район „Люлин“ преобладаващият брой ученици е нормален, тъй като в района има 13 училища, в които е съсредоточен голям брой от младите хора.

2. ОБРАЗОВАНИЕ

Следващата част от анкетното проучване изследва степента на удовлетвореност на младите хора от придобитото образование, съвместимостта на образованието с кариерата или бъдещото развитие, както и нагласите и възможностите за включване във всякакви форми на неформално обучение.

Проучването показва, че като цяло младите хора са удовлетворени от образованието, което са получили – 62%, но пък не смятат, че то ги подготвя достатъчно за започване на работа.

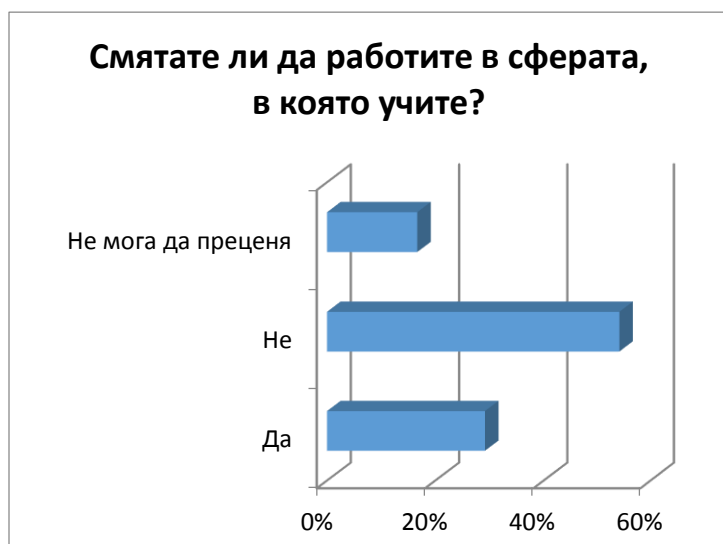
Освен това 31% от анкетираните са споделили, че по време на образованието си (без значение от степента му), не са били провеждани никакви форми практическо обучение.

Основните пропуски, които посочват анкетираните в областта на образованието са липсата на стажове при реални работодатели, цитирани като пропуск от 56% от

анкетираните. На второ място е липсата на практически знания, които са посочили 51% от анкетираните.

Почти поравно се разпределят анкетираните, които са участвали в някаква форма на извънкласни занимания – уроци и/или обучения (55%) към тези, които не са – 45%. Като такива форми участниците посочват т.нар. частни уроци (по математика, езици и др.), които са характерни за ученическата възраст. Но освен тях анкетираните са посочили и изкуство (1%), спорт (1%) и мениджмънт (3%) като извънкласни дейности.

Тревожна тенденция по отношение на връзката между образованието и кариерата е, че голяма част от младите хора – 54%, твърдят, че в бъдеще не смятат да работят в сферата, в която учат. Освен това 17% все още не могат да преценят дали ще се занимават с това, което учат.

3. КАРИЕРНО ОРИЕНТИРАНЕ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

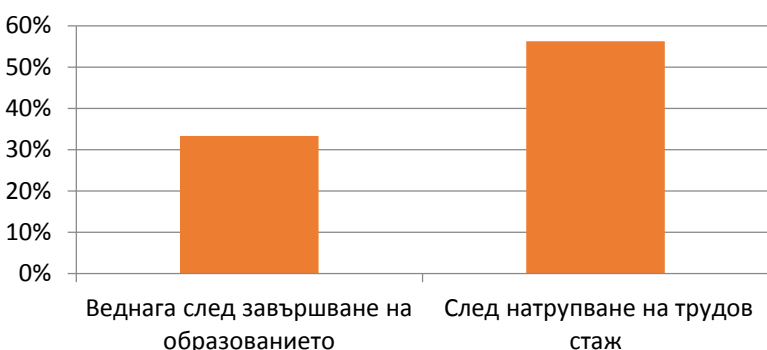

Положителната тенденция при кариерното ориентиране е, че 71% от младите хора имат ясна представа с какво искат да се занимават в бъдеще.

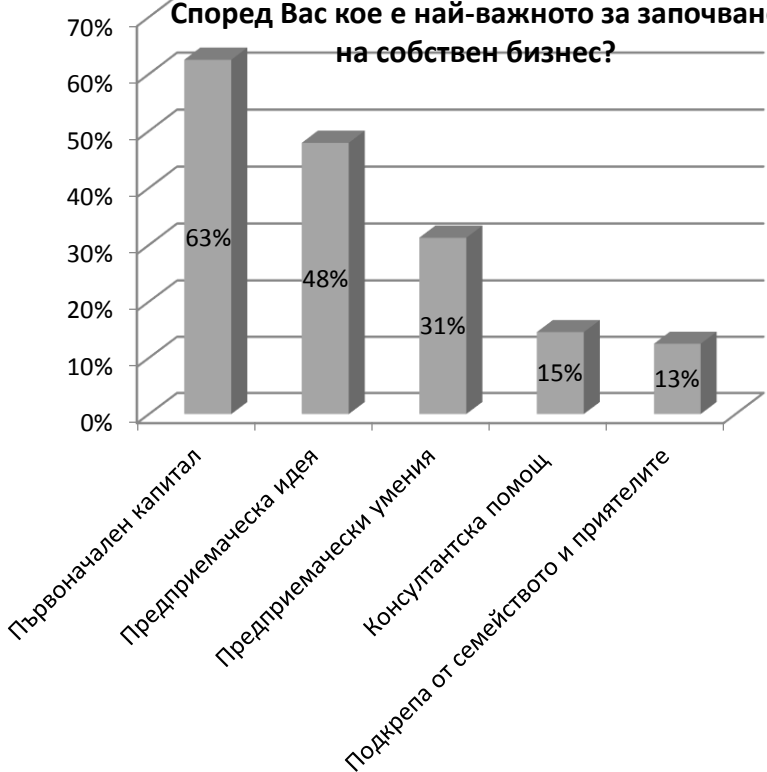
Потвърждава се тенденцията от предишно изследване на фондация „Каузи“ по отношение на нагласите за младежко предприемачество. 71% от анкетиранияте заявяват, че предпочитат да започнат собствен бизнес вместо да са служители.

Кога бихте започнали собствен бизнес?

56% от анкетираните млади хора предпочитат да започнат собствен бизнес след натрупване на трудов стаж по специалността си отколкото веднага след завършване на образованието си.

Според Вас кое е най-важното за започване на собствен бизнес?

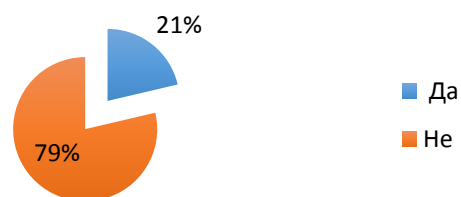
Липсата на първоначален капитал е основната причина, която младите хора посочват като пречка за започване на собствен бизнес (63%). За 48% наличието на идея е най-важна при стартиране на собствен бизнес. Едва 15% смятат, че имат нужда от консултантска помощ, а 31% смятат, че предприемаческите умения са важни при започването на собствен бизнес.

Според Вас притежавате ли необходимите знания и умения за започване на собствен бизнес?

Въпреки големия процент от млади хора, изявили желание за започване на собствен бизнес, едва 55% от смятат, че притежават необходимите знания и умения за това.

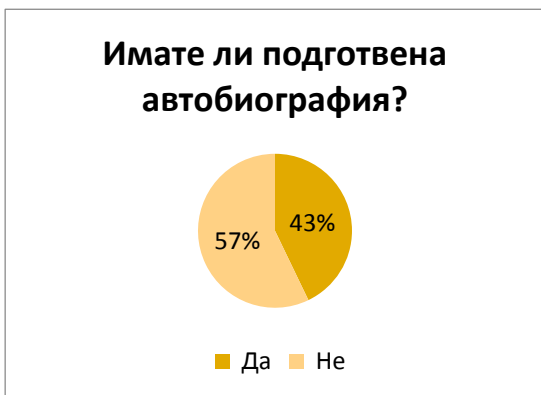
Имате ли разработен бизнес план?

Също така едва 21% от младите хора имат разработен план за стартиране на бизнеса си.

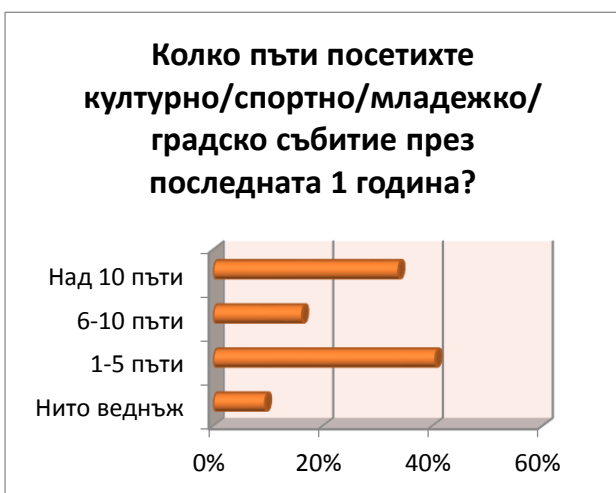
Най-голям процент от младите хора желаят да работят в сферата на услугите – 27% от анкетираните. Следват администрацията и неправителствените организации със съответно 19% и 18%. Относително малък е процентът на желаещите да се развиват в строителството (1%), производството (5%), образованието (6%) и информационните технологии (5%). 12% биха желали да работят в сферата на търговията.

Въпреки че голямата част от анкетираните младежи ясно заявяват професионалните си интереси, едва малко повече от половината (57%) имат подготвена автобиография.

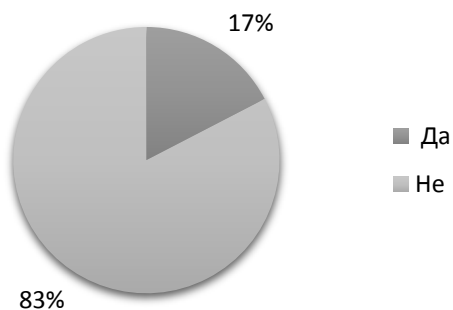
4. СВОБОДНО ВРЕМЕ

Като цяло младите хора проявяват интерес както към посещението на културни/спортни/младежки или градски събития като голямата част от тях през последната година са посетили такива между 1 и 5 пъти. Освен това се наблюдава и инициативност по отношение на организирането на подобни събития като 36% от младите казват, че понякога са участвали в подготовката им.

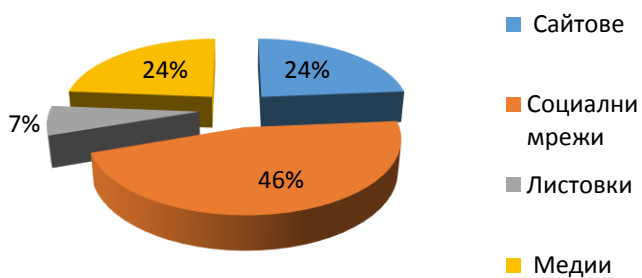
Сред анкетираните младежи се наблюдава интерес към участието в доброволчески акции като 50% от тях са го правили. Като се има предвид, че по време на дискусиите във фокус групите се установи, че много от младежите не си дават сметка, че някои от дейностите, които са извършвали, са доброволчески, допускаме, че процентът е по-висок. Но едва 17% са тези, които сами са инициирали или организирали доброволческа акция.

Организирали ли сте самите Вие доброволческа акция?

Младите хора ползват предимно Интернет за търсене на информация относно предстоящи събития като най-голям е дялът на тези, които търсят в социални мрежи – 46%, следван от тези, които ползват за източник сайтове – 24%. Същият е дялът на тези, за които медиите са основен източник на информация. Хартиената форма на комуникация се показва като неефективен канал за комуникация, тъй като само 7% твърдят, че го ползват.

Къде търсите информация за предстоящи събития?

5. ГРАЖДАНСТВО

Според резултатите от проучването гражданското образование е слабо застъпено в училище като едва 16% са посочили, че са имали такива часове. И все пак 38% твърдят, че познават правата и задълженията си като граждани, а цели 42% не могат да преценят.

ТРЕТА ЧАСТ

По отношение на работните хипотези могат да се направят следните изводи:

1. *Информацията за възможности за стаж, работа, младежки инициативи и кампании на европейско, национално и регионално ниво се поднася по недостъпен и неподходящ за младите хора начин.*

По време на дискусиите във фокус групите младите хора потвърдиха тази хипотеза. Въпреки че са направени сериозно стъпки от страна на европейските институции и неправителствени организации в посока на това информацията за младите хора да се предоставя в достъпен до тях формат и по подходящ канал, все още има какво да се желае в това отношение от страна на националните и регионални институции. Според резултатите от проучването най-ефективният канал за комуникация с младите хора е Интернет и по-конкретно – социалните мрежи. Това до голяма степен прави излишни печатните материали като листовки и брошури, но пък поставя предизвикателства пред формулирането и представянето по достатъчно атрактивен начин на информацията в претрупаното със съдържание интернет пространство.

Медиите също са канал, който се ползва от младите хора за информиране по отношение на предстоящи събития. Това налага създаването на несъществуващия към момента младежки ресор в съществуващите медии, към които е необходимо да се търси път да бъдат привлечени като партъори в младежки каузи и събития.

2. *Младите хора са неактивни, както на пазара на труда, така и при търсенето на възможности за допълнителна квалификация, стажове, започване на собствен бизнес.*

Тази работна хипотеза се свързва с предната за проблемите с достъпа до информация, както и с мотивацията на младите хора за включване в неформални обучителни и други дейности. Хипотезата се потвърди в дискусиите на фокус групите, като самите млади хора потвърждават, че не са достатъчно активни в търсенето на възможности и по-скоро очакват те сами да ги намират.

Беше наблюдаван и проблем с подбора на източници на информация особено в Интернет – липсват умения за отдяване на достоверните източници и за безопасност в глобалната мрежа. Необходимо е изграждането на капацитет и мотивиране на младите хора за ефективно търсене и отсяване на информация.

Тук се появява и проблемът със самооценката на младите хора, за които неплатените стажове не са вариант за трупане на професионален опит и които са с нереалистични очаквания по отношение на заплащането в началото на професионалния си път. За по-ефективно представяне на младежите е необходимо да се наблегне на изграждането на т. нар. „меки умения“, като те трябва да бъдат адаптирани към съответната възрастова група (целевата група 15-29 години включва в себе си ученици, студенти, заети, безработни и т.н. млади хора, които предполагат прилагането на различен подход при интервенция).

3. *Има пропаст между образованието и нуждите на бизнеса и излизащите от училищата и университетите млади хора не*

притежават необходимите знания и умения за започване на работа.

Хипотезата се потвърди както по време на дискусиите във фокус групите, така и при провеждането на анкетното проучване. Участниците във фокус група от средно училище от Нови Искър с изучаване на специалност „Туризъм“, например, заявиха, че нямат намерение да работят в тази област. Същото беше мнението и на повечето участници от дискусиата в Надежда. Резултатите се потвърдиха и от анкетното проучване, което показва, че 62% от младите хора са доволни от образованието си, но не смятат, че ги подготвя достатъчно за започване на работа. Освен това 31% от анкетираните са споделили, че по време на образованието си (без значение от степента му), не са били провеждани никакви форми практическо обучение. Основните пропуски, които посочват анкетираните в областта на образованието са липсата на стажове при реални работодатели, цитирани като пропуск от 56% от анкетираните. На второ място е липсата на практически знания, които са посочили 51% от анкетираните.

4. *Младите хора са с недостатъчна гражданска култура (не познават правата си, институциите и механизмите, по които работи държавата, политическата система и нямат нагласи за живот в мултикултурно общество).*

Тази работна хипотеза също се потвърди по време на дискусиите във фокус групите от самите млади хора. Тревожната тенденция, която се наблюдава е за засилващи се негативни тенденции по отношение на различните религии и етнически групи.

В същия момент младежите проявяват интерес по темата и биха се включили в подобни обучения. В процеса на провеждане на проучването се заговори за въвеждане на часове по гражданско образование в училищата, което категорично ще промени резултати от този раздел на проучването.

5. *Сред младите хора няма нагласи за доброволчество.*

Тази хипотеза беше категорично опровергана по време на проучването. Въпреки че много от младежите не си дават сметка, много от тях са участвали в някаква форма на доброволчество. Освен това много от самите тях са организирали доброволчески акции – най-вече с екологична насоченост или свързани с деца в неравностойно положение.

Изводи и препоръки

1. Относно предоставянето на информация:

Предвид начина и темите, по които търсят информация, става ясно, че младите хора рядко търсят информация за младежки инициативи, извънкласни дейности, неформални занимания. Предвид този факт е необходимо да се търсят нови форми на предоставяне на информация, така че тя да достига до тях по възможно най-достъпен начин, дори и без да се налага да я търсят. Необходимо е да се търси провокацията за привличане на вниманието им.

Добри канали са социалните мрежи. Могат да се използват хобитата и другите младежки интереси като „въдица“ за подаване на информация и

провокиране на интереса за кариерно ориентиране, повишаване на квалификацията, участие в неформални занимания.

Във връзка с предоставянето на информационни услуги на младите хора, които са извън системата на образованието, безработни, но нерегистрирани като такива, най-добрият начин за комуникация е личният контакт.

2. По отношение на обученията и консултациите

Предвид това, че над 70% от младите хора са заявили готовност за стартиране на собствен бизнес, но малък процент от тях имат разработен бизнес план, се появява нужда от обучение в областта на предприемачеството. Подходящи теми са „Стартиране на собствен бизнес/реализиране на социална идея“, „Разработване на бизнес план/ на младежки проекти“, „Финансиране на малък и среден бизнес/ неправителствена организация“. Консултациите би трябвало да подкрепят младите хора при разработването на бизнес план/проект, регистрация на фирма или неправителствена организация, търсене на възможности за финансиране.

В областта на кариерното развитие е добре да се продължи практиката за консултиране при съставяне на автобиография и подготовка за интервю за работа. В тази насока консултациите биха могли да са групови в началото и индивидуални при конкретни случаи.

Теми от областта на т. нар. гражданско образование са с потенциал да привлекат младите хора, особено ако са представени по атрактивен и релевантен на възрастта и житейския им опит начин. Подходящи теми биха били „Как функционира държавата“, „Политически партии“, „Какво ми дава членството в ЕС?“.

При провеждането на фокус групите бяха открити активни младежи (т. нар. младежки лидери или лидери на мнение). Потенциалът им би трябвало да

бъде развит и използван за достигане до повече млади хора. Затова се препоръчва организиране на обучение за обучители в различни младежки теми (най-добре да бъдат проведени от младежкия работник).

Наблюдава се пасивност на младите хора в неравностойно положение, вкл. и в тези с увреждания. От експерта социална интеграция би трябвало да се очаква да работи за мотивирането им за включване във всякакви форми на неформално учение или социално участие. За тях биха били полезни всякакви форми като най-добре да се наблегне на организирането на групови занимания, в които да участват и младежи без увреждания. Подходяща инициатива е Младежката предприемаческа борса, която дава шанс за изява на младежи без значение дали са увреждани или без, като ги поставя наравно в състезание за материална награда.

3. По отношение на младежки кампании и инициативи

Откриха се две теми, по които младите хора са активни – спорт (вкл. танци) и екология. Това са двете направления, в които е най-добре да се организират акции, кампании и инициативи.